Adrenal Insufficiency

سستی سەرگورچیلە گلاند

د. ئاکام علی سعید

سەرگورچیلە گلاند

دوو ڕژێن کەوتوونەتە بەشی سەرەوەی گورچیلەکان ، چەند هۆرۆنێك دەرئەدەن کە فەرمانی شانە و ئەندامەکانی لەش ئەدەن چالاك ئەکەنەوە .

هەر یەك ئەم دوو گلاندە لە دوو بەش پێکهاتوون:

بەشی کرۆك (Medulla) کە ئەدرینالین دەرئەدات و بەشی توێکڵ (Cortex) کە چەند هۆرمۆنێك دەرئەدات پێیان ئەوترێت ستیرۆیدەکان (Corticosteroids)
کە بریتین لە (Glucocorticoid) و (Mineral Corticoid) و (Androgen) ..

هەندێك لەم هۆرمۆنانە بۆ ژیان پێویستن :

1- Glucocorticoids : بۆ نموونە (کۆرتیزۆن و کۆرتیزۆڵ) توانا بە لەش ئەدەن کە لەخۆراك وزە دروست بکات و بەشێکن لە کۆئەندامی بەرگری لەش و کاردانەوەی لەش لە باری ناهەمواردا .
2- Mineralicorticoids : بۆ نموونە هۆرمۆنی ئەڵدۆستیرۆن (Aldosterone) ئاستی سۆدیۆم (Na) و بۆتاسیۆم (K) و ئاو هاوسەنگ ڕائەگرن کەوا ئەکات پەستانی خوێن لە ئاستی ئاسایدا بمێنێتەوە .

Primary adrenal Insufficiency

سستی بنەرەتی سەرگورچیلە گلاند

بریتیە لەو نەخۆشیانەی کەتێیدا بەشی توێکڵ (کورتیکس) تێك ئەشکێت و هۆرمۆنەکان دروست نابن ، ئەمەش زۆربەی کات لە ئە نجامی تێکشکانی خانەکانەوە لەلایەن لەش خۆیەوە واتە بەرگری خۆخۆری (Auto Immune) ەوە ڕووئەدات ,بەڵام هەندێك جار هۆکاری دووەمی هەیەکە خانەکان تێك ئەشکێنێ ،وەك

- سیل
- نەخۆشی یە میکرۆبیەکان
- شێرپە نجە
- خوێن ڕژانە گلاندەکانەوە

Secondary Adrenal Insufficiency

سستی لاوەکی سەرگورچیلە گلاند

کاتێك ڕوو ئەدات کە نەخۆشیەکە لە ژێرلانکە (Hypothalamus) یان ژێر مێشکە گلاند (Pituitary Gland) دا بێت .. ژێرمێشکەگلاندهۆرمۆنێك دەرئەدات کە پێ ی ئەوترێت سەرگورچیلەتوێکڵهەژێن (Adrenocortico Tropic Hormone) ACTH کەهانی توێکڵی سەرگورچیلە گلاند ئەدات بۆ دەردانی هۆرمۆنەکان , کەم دەردانی سەرگورچیلەتوێکڵهەژێن ئەبێتە کەمدروستبونی هۆرمۆنەکانی سەرگورچلیە گلاند .

هەروەها ئەم نەخۆشیە لەو کەسانەدا ڕووئەدات کە بۆ ماوەی درێژخان دەرمانی ستیرۆید (کۆرتیزۆن) وەرئەگرن ،وەك ئەوانەی نەخۆشی بەرهەنگیان هەیە ،کاتێك بەشێوەیەکی کت و پڕ واز لە ستیرۆید ئەهێنن سستی لاوەکی سەرگورچیلە گلاند سەرهەڵئەدات .

نەخۆشی ئەدیسن (Addissons disease) :

یەکێکە لەنەخۆشیەکانی سستی بنەرەتی سەر گورچیلە گلاند (Primary Adrenal Insuffiency) کە خانەکانی توێکلی سەرگورچیلە گلاند تێک ئەشکێت و ئاستی دروستبونی هۆرمۆنەکان کەم ئەبێتەوە ..

سکالاّ و نیشانەکانی لەماوەی چەند مانگێکدا دەرئەکەوون کە بریتین لە :

1- لاواز بوونی ماسولکەکان و هەست بە ماندوویی کردن.
2- کەمبوونەوەی ئارەزووی خواردن و دابەزینی کێشی لەش .
3- تۆخ بوونی ڕەنگی پێست .
4- دابەزینی پەستانی خوێن .
5- سك چوون و ڕشانەوە .
6- خەمۆکی
7- زۆر ئارەزووکردنی خواردنی سوێری

ئەم نەخۆشیە لەهەموو تەمەنێکدا ڕووئەدات و بەتایبەتی لەو کەسانەدا زیاترە کە تەمەنیان لە نێوان 30 -50 ساڵە .

چارەسەر :بریتیە لە وەرگرتنی هۆرمۆنەکان بەشێوەی دەرمان بۆ قەرەبۆکردنەوەی کەم دروستبونی هۆرمۆنەکانی لەش ..